

Pla d'igualtat

Ficha técnica

BODELÓN GONZÁLEZ, Encarna; RUIZ GARCÍA, Sonia: “Pla d'igualtat” a BODELÓN, E.; DE LA FUENTE, M. (coords.): *Diccionari - Mapa de Recursos Dona i Àmbit Local*, Pub. Electrònica, Projecte CIP, ICPS, Barcelona 2007. <http://www.icps.cat/diccionari.asp>

Encarna Bodelón González

Professora de la Universitat Autònoma de Barcelona

Sonia Ruiz García

Directora del Programa del Pla d'igualtat de Gènere de la Diputació de Barcelona

[Article](#)

[Recursos bibliogràfics](#)

[Entitats, institucions i xarxes](#)

[Autores](#)

PLA D'IGUALTAT: ARTICLE

Definicions

Els plans d'igualtat comprenen un conjunt de mesures interrelacionades amb les que es pretén combatre les desigualtats entre dones i homes en molts fronts –en l'àmbit econòmic, el social o el polític, entre d'altres– (Valiente, 1998: 12).

Els plans d'igualtat són un conjunt d'objectius i mesures preses i aprovades per un govern i que han de portar a terme els diferents departaments governamentals en un període de temps concrets (de dos a cinc anys) (Bustelo, 2004: 34).

Un pla local d'igualtat entre dones i homes concreta en un temps determinat una política d'igualtat, posant en marxa un procés de treball així com recursos econòmics i humans. A partir del pla s'adquireixen compromisos per canviar la realitat de desigualtat entre dones i homes en un municipi. El principal criteri d'aplicació és la integració de la perspectiva de gènere a tot el treball que es realitzi des de l'ajuntament i l'objectiu general es analitzar, fer visibles i actuar sobre les desigualtats de [gènere](#) (FEMP, 2006: 15).

Gènesi i evolució del concepte

El treball per a la transformació de les relacions de desigualtat de gènere des de les administracions a l'Estat espanyol té en els plans d'igualtat un dels seus màxims instruments.

La proliferació dels plans d'igualtat està lligada a la [institucionalització de les polítiques d'igualtat](#), és a dir, a la creació dels organismes de gènere en els diferents nivells governamentals i l'entrada de la lluita contra les desigualtats de gènere en l'agenda pública, entre d'altres. Si l'any 1983 es va crear el *Instituto de la Mujer*, poc temps després es va aprovar el *I Plan de Igualdad de Oportunidades para las mujeres (1988-1990)*, que es centrava en l'eliminació de les discriminacions legals (família i protecció social), així com els àmbits educatius, culturals, de [salut](#) i de [treball i relacions laborals](#) (Astelarra, 2005).

A Catalunya, el mateix any de creació de l'Institut Català de la Dona, el 1989, es va aprovar el I Pla d'actuació del Govern de la Generalitat de Catalunya per a la igualtat d'oportunitats per a les dones (1989-1992).

El [gender mainstreaming](#) és un dels conceptes que regeix l'elaboració i aplicació dels plans d'igualtat. La transversalitat de la perspectiva de gènere va ser impulsada pels organismes internacionals, des de les Nacions Unides, a partir de la III Conferència Mundial de les Dones que va tenir lloc a Nairobi (1985), i

sobretot, mitjançant la Plataforma d'Acció de la IV Conferència Mundial de les Dones (Beijing, 1995), del IV Programa d'Acció Comunitària de la Unió Europea (1996-2000) i l'article 2.3 del Tractat de les Comunitats Europees.

Encara que a la ciutat de Barcelona es comptava des de l'any 1991 amb el I Pla Municipal per a les dones, les indicacions internacionals van tenir un fort ressò també en l'àmbit local, on es va començar a elaborar [plans d'igualtat municipals](#). A la província de Barcelona, la xifra d'ajuntaments que han comptat o tenen en l'actualitat en funcionament un pla (local o comarcal) és d'uns 90. Els ajuntaments que han posat en marxa aquest instrument són, majoritàriament, governs d'esquerres i encara que continua sent una eina que es fa servir sobretot en municipis de gran tamany, la tasca de la Diputació de Barcelona en la promoció de l'elaboració i la implementació dels plans també ha ajudat a fomentar-los en ajuntaments mitjans i petits (Gelambí, 2005).

Si s'analitzen les mesures que han estat impulsades des dels plans d'igualtat es poden classificar en diferents categories, segons el seu àmbit d'actuació:

1. Actuar sobre el coneixement, informant, sensibilitzant i formant a les persones.
2. Actuar directament en contra de la discriminació i a favor de la [igualtat real](#) entre dones i homes.
3. Crear organitzacions i estructures per a abordar les polítiques [antidiscriminatòries](#): institucions públiques i organitzacions privades (Astelarra, 2005).

En el cas de l'II Pla d'Igualtat de la Diputació de Barcelona I(2005-2007), la classificació de les accions portades a terme pren la següent divisió: Accions de sensibilització // Accions de formació // Accions de reflexió // Accions de recerca // Accions transformadores.

La majoria dels plans d'igualtat es componen, d'una banda, d'[accions específiques adreçades a les dones](#), accions positives o que tenen a les dones com a únic públic objectiu, i d'altra banda també hi ha esforços per a transversalitzar la perspectiva de gènere i introduir aquest criteri en totes les actuacions de les diferents regidories

Debats i pràctiques actuals

S'afirma que els plans d'igualtat han estat, sobretot en la seva primera etapa, un vàlid instrument d'incorporació de la temàtica de la discriminació de les dones a l'Estat. Els plans han servit per avaluar quines accions proposades han estat desenvolupades, on i per qui. És a dir, serveixen per a introduir, garantir i avaluar el principi de no discriminació en l'agenda pública (Bustelo, 2004).

Diferents administracions han deixat de banda l'elaboració de plans d'igualtat generals per a posar en marxa plans sectorials (de [violència](#), de treball, de salut...) i de forma paral·lela han creat organismes específics per transversalitzar la perspectiva de gènere en la totalitat de l'administració. Aquesta pràctica està vinculada a la dificultat d'aplicació del *gender mainstreaming*, que els plans d'igualtat, fins ara, no han pogut modificar.

Els plans d'igualtat han passat d'estar dividits en temàtiques concretes –laborals, culturals, de salut, de participació, de treball, de [polítiques de temps](#)– a centrar-se també en els elements estructurals i organitzatius de l'administració que perpetuen les desigualtats de gènere. Així, els plans d'igualtat incorporen la perspectiva de gènere també en l'organització política i administrativa local o es poden configurar plans específics, com és el cas del *Plan para la Igualdad de Género en la administración General del Estado*, aprovat l'any 2005.

Els plans d'igualtat són un instrument governamental que s'ha promogut a d'altres esferes de la vida política i econòmica. Alguns [partits polítics](#) els han aprovat dins de les seves estructures. Així mateix, tant l'administració central –amb l'aprovació de la Llei d'igualtat– com l'autonòmica –a partir de la Conselleria de Treball i Indústria– promociónen l'elaboració i aplicació de plans d'igualtat a les empreses.

Fortaleses i debilitats dels plans d'igualtat

Dificultat de concreció d'objectius en un temps determinat (línies estratègiques, objectius específics, accions...); la pràctica mostra la dificultat [avaluativa](#) dels plans (Bustelo, 2004).

Necessitat de garantir un pressupost i uns recursos (materials i humans) associats.

Necessitat d'una voluntat política expressa i d'acords fermes del Ple, tant per a la seva elaboració, implementació i avaluació com per portar a terme un treball transversal (Bustelo, 2004).

La transversalitat de gènere massa vegades està deixada a la bona voluntat dels agents involucrats i, sobretot en l'àmbit local, no hi ha instruments ni obligatorietat vinculativa de portar els plans a bon terme.

Escassa formació i capacitació en matèria de gènere de les persones responsables tècniques com de les responsables polítiques.

Manca de coordinació entre els plans d'igualtat en diferents àmbits competencials: comunitari / estatal / autonòmic / local.

Els plans d'igualtat locals han de ser treballats des de la participació ciutadana. La informació, la sensibilització i la difusió d'aquests instruments són claus per a la seva aplicació amb èxit.

Fases d'elaboració d'un pla d'igualtat

No hi ha una metodologia única per a desenvolupar plans d'igualtat a l'àmbit local. No obstant això, a la bibliografia es senyalen diferents guies metodològiques que poden guiar el treball d'elaboració i implementació d'aquesta política pública. La *Guía para elaborar planes locales de Igualdad*, de la *Federación Española de Municipios y Provincias*, destaca tres moments de l'elaboració del pla que compten amb instruments per a portar-les a terme:

1. La diagnosi sobre la situació de les dones al municipi i les desigualtats de gènere.
2. La planificació.
3. La previsió de l'avaluació.
4. L'aprovació del Pla al Ple del Consistori (FEMP, 2006: 19).

Diagnosi i planificació

Per a l'elaboració d'un pla d'igualtat és necessari fer una diagnosi preliminar sobre allò que volem planificar. En aquest sentit necessitarem dades i estadístiques desagregades per sexe per conèixer la realitat municipal entorn a les desigualtats de gènere. Aquesta diagnosi també ens ha de permetre conèixer les respostes i/o els recursos existents.

La guia 'Planificant' proposa que aquesta diagnosi es faci entorn als següents eixos d'anàlisi, amb una elevada varietat d'indicadors a tenir en compte:

- Territori
- Ajuntament: estructura i funcionament
- Aspectes sociodemogràfics
- Formació
- Treballs i usos del temps (participació)
- Salut
- I es pren la violència envers les dones com a temàtica transversal.

A continuació s'exposen algunes preguntes que faciliten l'elaboració d'una diagnosi i la planificació d'un pròdig (una projecció de mesures) amb perspectiva de gènere (Mageeq, 2005):

- Què es representa com a problema?
- Per què es veu com a problema?
- Causa: quina és la causa de què?

- Normes e interpretacions dominants
- Quines interseccionalitats operen? ([classe](#), ètnia, [edat](#), [orientació sexual](#), [lloc d'origen](#)...)
- Qui és responsable d'haver causat el problema?
- De qui sembla ser el problema?
- Quines accions són necessàries i per què?
- Priorització dels objectius
- Instruments i estratègies de consecució d'objectius
- Normes i interpretacions dominants
- [Interseccionalitat](#): classe, ètnia, edat, preferència sexual...)
- Qui hauria de fer (o no fer) què?
- Sobre qui s'actua? (*target group*)

El procés de diagnosi i planificació és important que es dugui a terme a partir de:

- Recollida de dades
- Entrevistes a persones de diferents àrees de l'ajuntament i responsables polítiques
- Grups de discussió a nivell tècnic i polític
- Participació ciutadana: [grups de reflexió](#) i participació del [consell de dones municipal](#)
- Sensibilització i formació al personal tècnic i polític en matèria de gènere.

Implementació i avaluació

Un cop aprovat pel Ple del consistori, la implementació del pla serà el moment on es poden incorporar canvis i innovacions segons necessitats emergents. També pot donar lloc a nous espais participatius i d'institucionalització de la transversalitat de gènere. És també el moment on s'han de recollir dades de les accions i impressions i necessitats ciutadanes. Es poden realitzar entrevistes de satisfacció i assoliment d'objectius. Els plans tenen un abast temporal entre dos i quatre anys. Pel que fa a l'avaluació, aquesta que ha de ser planificada des d'un inici i la recollida d'informació per a portar-la a terme s'ha de tenir present durant tot el procés d'implementació. Les avaluacions solen ser *postfacto*, és a dir, un cop finalitzat el període d'aplicació del pla. Així mateix, ens aporten informacions sobre l'assoliment dels objectius, l'adequació de mitjans i recursos invertits, l'impacte de les mesures, el grau de satisfacció i entorn a les possibles millores que han de ser aplicades en accions futures.

PLA D'IGUALTAT: RECURSOS BIBLIOGRÀFICS

ASTELARRA, J.: *Veinte años de políticas de igualdad*. Madrid, Cátedra, Feminismos, 2005.

BUSTELO, M.: *La evaluación de las políticas de género en España*. Madrid, Catarata, 2004.

BUSTELO, M.; LOMBARDO, E.: *Mainstreaming de género y análisis de los diferentes 'marcos interpretativos' de las políticas de igualdad en Europa: el Proyecto MAGEEQ*, 2005
<http://www.ucm.es/info/mageeq/documentos.htm>

GELAMBÍ, M.: "Les polítiques de gènere als ajuntaments catalans: un procés en construcció", *Working Papers*, n. 243, ICPS, 2005.

Estudis i Plans d'igualtat desenvolupats

II Pla d'Igualtat de la Diputació de Barcelona

<http://www.diba.es/dones/plaigualtat/default.asp>

V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007

<http://www10.gencat.net/gencat/AppJava/cat/actualitat/acordsde govern/50322acords/vpladacciidesenvolupamentdelespolitiquesdedones.jsp>

IV Plan de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres (2003-2006)

http://www.msc.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/pdf/equidad/IV_Plan_Igualdad_Hombre_Mujeres_2003-2006.pdf

Estudio comparativo de los planes de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres autonómicos y nacional (2004). Instituto de la Mujer

<http://www.inmujer.migualdad.es/mujer/politicas/Comparativa.pdf>

Guies pràctiques per a l'elaboració de plans d'igualtat

VALIENTE, C.: *Guía práctica par la elaboración de planes y políticas de Igualdad Municipales*. Madrid, Federación Española de Municipios y provincias, 1998

Documento marco para la gestión de las políticas locales de igualdad. Madrid, Federación Española de Municipios y Provincias, 2006

www.femp.es/index.php/femp/content/download/3722/29844/file/Doc_Marco_Publicado.pdf

Grup d'Igualtat d'Oportunitats en l'Arquitectura, la Ciència i la Tecnologia, *Diagnosi de la igualtat d'oportunitats de les dones en la universitat pública i disseny d'un pla d'actuació*

http://www10.gencat.net/dursi/generados/catala/recerca/recurs/doc/guia_implantacio_pla_igualtat_oportunitats_upc.pdf

Guía para elaborar planes locales de igualdad. Madrid, Federación Española de Municipios y Provincias, 2006

www.femp.es/index.php/femp/content/download/3723/29848/file/Guia%20Planes_Publicada.pdf

Planificant: propostes metodològiques d'elaboració de plans d'igualtat locals, *Col·lecció Guies Metodològiques*, n. 5, Servei de Promoció a les Polítiques d'Igualtat Dona-Home, Barcelona, Diputació de Barcelona, 2002

<http://www.diba.es/dones/descarrega/publicacions/planificant.pdf>

PLA D'IGUALTAT: ENTITATS, INSTITUCIONS I XARXES

Projecte MAGEEQ Espanya

<http://www.ucm.es/info/mageeq/inicio.htm>

Diputació de Barcelona, Oficina de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home

<http://www.diba.es/dones/default.asp>

Institut Català de les Dones

<http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones>

Iniciativa Comunitària *Equal*, Cooperació Transnacional per a la Promoció de Nous Mètodes de Lluita Contra les Discriminacions i les Desigualtats de tota Classe en Relació al Mercat Laboral

http://ec.europa.eu/employment_social/equal/index_en.cfm

Instituto de la Mujer. Ministerio de Igualdad. Políticas de Igualdad

<http://www.inmujer.migualdad.es/MUJER/politicas/index.html>

Federación Española de Municipios y provincias

<http://www.femp.es/>

PLA D'IGUALTAT: AUTORES

María BUSTELO

Universidad Complutense de Madrid

mbustelo@ucm.edu.es

Eva MARTÍNEZ

Universidad del País Vasco

eva.martinez@ehu.es

Celia VALIENTE

Universidad Carlos III

valiente@hum.uc3m.es
